

Prof. Dr. A. Tentelis,
izglītības ministrs

Skolu jaunatnei — mācības gadu beidzot

Jaunatne, kas kādu skolu beidz, lai tā būtu pamatskola, vai vidusskola, pa laikam dodas tālākā dzīvē ar lielām cerībām un lielām prasībām. Pa lielākai daļai viņa mēdz pārvērtēt savus spēkus un iedomājas tos daudz lielākus nekā tie patiesībā ir. Tāpat viņa lolo lielākas cerības, viņa no dzīves vairāk sagaida nekā tā var dot. Saduroties ar pretējiem spēkiem, kas sadzīvē sastopami, bieži vien nākas pamazām atteikties no vienas otras cerības, nākas pazemināt savas prasības. Gadās, diezgan bieži gadās, ka vājāki raksturi neiztur ciņas. Viņi pamet ar roku katrai ciņai par nodomiem, ideāliem un paliek savā dzīvē vai nu uz vietas stāvam, vai nevarīgā nemierā ar visu pasauli mētājas uz vienu vai otru pusi, nekur nepiestādāties, ne arī atrazdami patvēruma. Tikai neliela daļa neatlaidīgi turpina ciņu par savu reiz sprauso mērķi, nekad neizlaiž no acīm savus nodomus, nerimstoši strādā un arī tos sasniedz, kaut arī ne pilnībā.

Visu šo dzīvē novērojot, viegli var pacelties jautājums un pacesas arī: vai tad maz ir vērts cerēt uz labāku, gaišāku dzīvi, vai vērts domāt par sevis izveidošanu, par sevī pašā tikumisko audzināšanu, par plašu sabiedrisku darbu, par darbu tautas un valsts labā, par latviešu kultūras celšanu, ja tikai nedaudziem ir lemts savu mērķi sasniegt, savu cerību piepildīt un pie tam vēl ne pilnībā? Vai tad nav izdevīgāk un prātīgāk sevi nemaz neapgrūtināt ar cenšanos un sevis labošanu, ar lieku domāšanu? Dzīvot tikai, iet pa to ceļu, kur atrod vismazāko pretestību, dzīvot ar vismazāko spēku pielikšanu, ar vismazāko gara un miesas spēku patēriņu. Kāpēc par velti pūlēties, ko līdz censties, ko līdz galvu lauzīt vai savas rokas lieki nogurdināt, ja gala iznākums tikpat būs niecīgs vai pat nekāds. Tā, protams, arī sava dzīves gudrība, pie tās dažs labs pieturas, bet vai tā būs ista dzīves gudrība? Uz šo jautājumu tūlīt atbildēšu ar noteiktu nē. Šī gudrība būs labu tiesu patmilīga

un pie tam aplam patmilīga, tā būs glēva, nolaidīga, tā būs gan atteikšanās no daudz kā, ko citi bauda un par labu atzīst, bet kam par labu? Vai tikai citi enerģiskāki cilvēki neizmantos šāda cilvēka nespēju un nenostādīs nespēcīgo par savu kāju pameslu? Šī gudrība nerādīs isto ceļu, it īpaši mūsu dienās, kad katram Latvijas pilsonim uzstāda arvien stingrākas prasības, noteic augstākus uzdevumus. 1934. gada 15. maija Latvija grib redzēt, lai katrs pilsonis būtu darba cilvēks, jo tikai darbs, apzinīgs, krietns un priecīgs darbs, noteic cilvēka vērtību. Darbs rada jaunas vērtības, kas paceļ Latvijas un līdz ar to katra Latvijas pilsoņa labklājību. Ja kāds negrib darbu strādāt, tad viņš nav cienīgs saukties par valsts pilsoni. Latvija arī prasa, lai katrs pilsonis būtu gatavs viņas labā uzpurēties, kā to darijuši tie, kas viņu atbrīvoja un nodibināja. Mūsu dienas, mūsu pašu eksistence prasa, ka visu mūsu domāšana būtu virzīta uz to, lai Latvijas kultūra, gods un slava arvien vairotos un ik dienas pieaugtu. Ja šīs prasības un pienākumus visi godam izpildītu, tad Latvija būtu spēcīga un daļa, un visiem viņā klātos labi, jo katrs zinātu savu darbu, savu vietu, sava darba algu un savu mieru un aizsardzību.

Protams, ista pilsoņa pienākumus krietni veikt būs grūti glēvam un pasīvam cilvēkam, cilvēkam ar vāju gribu, neskaidriem nolūkiem un mērķiem. Tādēļ nevienam, kas atstāj skolas solu un iziet dzīvē, nebūs domāt, ka viņš jau skolā sasmēlis diezgan gudrības, izglītības, ka viņš nu var atteikties no sava iekšējā cilvēka dziļākas un plašākas izveidošanas, sava rakstura izkopšanas, savu ideālu paplašināšanas. Nepietiek, ja stājas kaut kādā darbā un apmierinās ar to. Tāpat kā katrā darbā ikvienam jātop pilnīgākam, krietnākam, lai vieglāk varētu sisties caur dzīvi, tāpat

arī ikviena zināšanām un raksturam jātop pilnīgākam un labākam. Šie pienākumi jāpārdomā visiem, lai kādu darbu strādātu, kādu vietu ieņemtu, vai būtu gana zēns, vai stāvētu augstos valsts amatos. Ja ir vien nopietna griba un izturība, tad tas nemaz nav tik grūti. Tikai nav jādomā, ka sekmes varēs sasniegt ar vienu lēcieni. Ceļš uz pilnību paceļas lēnām. Piem., katrs var savā vietā un savā darbā kaut ko jaunu un labāku ienest, viņš var pie līdzšinējā par labu atzītā pielikt klāt vēl ko vērtīgāku. Katrs var savā satiksmē ar citiem lietot laipnāku vārdu, maigāku jūtu vai sirsnīgāku rokas spiedienu. Tas mūs tiešām daudz neapgrūtinātu. Ja tā mēs centisimies ik dienas, tad pēc kāda laika novērosim manāmu uzlabošanu darbā, satiksmē un savā pašsajūtā, mums pašiem un citiem par prieku un gandarijumu.

Latvietis jau no dabas ir uzņēmīgs. Viņam ir diezgan enerģijas un labas gribas, lai ķertos pie kāda laba nodoma un raudzītu to realizēt, tāpat viņam ir diezgan spēju, lai uzvertu labu mācību, ideju. Tāpēc mēs ar rožainām cerībām skatāmies nākotnē un esam pārliecināti, ka mūsu jaunatne šīs savas spējas izmantos un nekad nenostās censties uz priekšu. Viņa nekad neaizmirsīs, ka sistematiskš pūlīnš, pamazām, apdomīgi uz priekšu soļojot, visdrīzāk novedīs pie mērķa. Daudzkārt der arī izmantot nedaudzās minūtes darba starplaikos, lai sasniegtu lielus rezultātus. Pastāstīšu pāris paraugu. Kāds no maniem skolotājiem, Pēterburgas Zinātņu akadēmijas kārtējais loceklis, vēsturnieks, nepilnu divu gadu laikā izmācījās augstāko matemātiku, ziedojot šim nolūkam tikai 15 minūtes dienā, bet tad arī ik dienas. Kāds amerikānis, praktiska darba cilvēks, iemācījies vairākas valodas tikai pa rīta tualetes laiku. Vēl vairāk mūs pārliecinās šādi skaitļi.

Piem., es vēlos iemācīties kādu valodu un šim darbam varu un gribu veltīt tikai 15 minūtes laika dienā. Pa to laiku es varu iemācīties 5 vārdus un vienu valodas formu. Gada laikā, ja nevienu dienu nebūtu izlaidis, manā rīcībā būs 1825 vārdi un 365 formas. Tas jau liels vārdu un formu krājums. Ar tik lielām valodas zināšanām var jau dažu labu grāmatu izlasīt. Šādu piemēru dzīvē ir daudz, es ņemu tikai no tālākizglītošanās nozares. Arī darbā, nieku pie nieka likdami, varam nonākt pie liela un svarīga rezultāta.

Piemetināšu, ka arī tautas kultūras augšana notiek šādā pašā kārtā. Atsevišķa tautas locekļa uzlabojums, neliels klātpielikums apvienojas ar citu tautas locekļu līdzīgu panākumu, un iznākumā paceļas ievērojama kultūras parādība. Tādā kārtā veidojas mūsu kultūra, kad darba darītājs ieliek savā darbā daļiņu no sava dziļākā „es”, dzirkstelīti no sava gara, no savas personības. Jo sirsnīgāk un ar lielāku mīlestību katrs Latvijas pilsonis savu pienākumu un darbu veiks, jo noteiktāka un ipatnējāka būs latviskā kultūra.

Tāpēc jaunatne, kas atstāj skolas solu, lai neaizmirst mācīties, iegūt zināšanas ir pasaules uzskata, ir darba mākas veidošanai. Lai viņa strādā savu darbu ar mīlestību, ar prieku, vienmēr savu darba prasmi papildinādama un savu darba produktu uzlabodama. Lai viņa strādā tikpat neatlaidīgi pie sava rakstura, pie savu tikumu, pie savas krietnības nostiprināšanas, tas dēs mūsu tautai krietnus un vērtīgus dēlus un meļtas, tas cels mūsu tautu citu tautu starpā, dos viņai vērtīgu kultūru un piešķirs ilgu mūžu. Viss darbs tautas labā viņai būs viegls, jo viņa no visas sirds milēs savu tautu, milēs augstāko tautas gribas izteiksmi, savu valsti Latviju un savu tēvzemi, tautas kultūras sargu un glabātāju. Lai Dievs palīdz mūsu jaunatnei iet droši pa šo ceļu, iet taisni uz priekšu ticībā un cerībā, tad netrūks skaistu augļu!

„FORTISSIMO” kori, sakarā ar plašākiem uz-

vedumiem rudenī — uzņems **JAUNUS DZIEDĀTĀJUS**

pirmdien, 31. maijā un ceturtdien, 3. jūnijā, no plkst. 19, Kalpaka bulv. Nr. 8.

Dirģents brīvmākslin. Jānis Dreļmanis.